

1

2

Superplenilstvo pri pticah

// Rok Rozman

1: S tem, ko superplenilec ulovi drugega plenilca, ne dobi le obilnega obroka, marveč se znebi tudi potencialnega tekmeca. Na sliki velika uharica (*Bubo bubo*) pleni drugega plenilca, lesno sovo (*Strix aluco*).

foto: Vincenzo Penteriani

2: Ptičji končni plenilci, na primer planinski orel (*Aquila chrysaetos*), se k superplenilstvu zatekajo ob pomanjkanju glavnega (optimalnega) plena ali v situacijah, ko so vmesni plenilci kot plen bolj dostopni. foto: Aleš Jagodnik

Plenilski odnosi med končnimi plenilci lahko močno vplivajo na strukturo življenjske združbe določenega območja. Eden takih medsebojnih odnosov je superplenilstvo, pri katerem superplenilec ubije in poje drugega plenilca. Dejanje uboja in zaužitja plena je pri definiciji superplenilstva nujno, zato je prehranjevanje z mrhovino plenilcev ali zgolj uboj drugega plenilca ne sodi v ta koncept. Pojem superplenilstvo vključuje znotraj cehovsko plenjenje (superplenilec ubije in poje osebek vrste, ki je potencialni tekmelec) in plenjenje drugih, ne nujno ožje sorodnih vrst plenilcev, ki niso potencialni tekmelec (denimo plenjenje kun pri veliki uharici). Pogosto je plen superplenilca vmesni plenilec, ki ni povsem v vrhu določene prehranjevalne verige.

Kakšni so torej vzroki za superplenilstvo velikih ptičjih plenilcev?

Plenilci vedno iščejo optimalen plen, to je plen, ki ga pridobijo z razmeroma malo truda, da pa jim obilo energije v obliki hrane. Upoštevaje le biomaso bi ujede, sove in zveri lahko bile ugoden plen za ptičje superplenilce. Kljub temu pa ti plenilci pogosto ne pomenijo optimalnega plena, saj za njihov lov plenilec porabi veliko časa in energije, poleg tega pa so zaradi njihovih ostrih krempljev, kljunov ali zob poškodbe superplenilcev precej bolj verjetne.

Mnogi avtorji so mnenja, da se ptičji končni plenilci k superplenilstvu zatekajo ob pomanjkanju glavnega (optimalnega) plena ali v situacijah, ko so vmesni plenilci kot plen bolj dostopni. S tem ko plenilec ulovi drugega plenilca, ne dobi le obilnega obroka, pač pa se znebi tudi potencialnega tekmeca. Vsi ptičji plenilci so dobro opremljeni za ubijanje, zato so za sosednje plenilce tudi grožnja, ki lahko sproži vedenje »ubij, preden boš ubit, ob tem pa plen še pojej«.

Raziskovalci so v pregledno študijo z naslovom Vzorci superplenilstva pri evropskih ujedah in sovah vključili analize prehrane kragulja (*Accipiter gentilis*), planinskega orla (*Aquila chrysaetos*), kraguljega orla (*Aquila fasciata*) in velike uharice (*Bubo bubo*). Iz literature so zbrali 121 študij prehrane s skupno 161.456 enotami plena. V študijo so uvrstili tudi raziskavo prehrane velike uharice v jugozahodni Sloveniji. Pri analizi podatkov so bili temeljiti, v osnovi pa so se pri posameznih študijah prehrane vsake izmed štirih vrst osredotočali na plen iz vretenčarskih skupin zveri (Carnivora), ujede (Falconiformes) in sove (Strigiformes). Avtorji so se tako dokopali do zanimivih zaključkov:

- Superplenilstvo je v Evropi pri vseh štirih vrstah zelo pogosta strategija plenjenja, saj le šest odstotkov študij na seznamu plena ne navaja vmesnih plenilcev.
- Delež superplenilstva pri vseh štirih vrstah je časovno primerljiv prek celotne Evrope. Kot odsev raznovrstnosti življenjskih prostorov je prostorsko zelo naključno razporejeno, se pa pojavljajo območja, kjer je delež vmesnih plenilcev v prehrani večji.
- Delež vmesnih plenilcev v prehrani se pri vseh štirih vrstah poveča v obdobjih pomanjkanja glavnega plena.

- Ob povečanem deležu vmesnih plenilcev v prehrani je bil gnezditveni uspeh (število speljanih mladičev) vseh štirih vrst manjši. To dejstvo nakazuje na manjši energetski prispevek vmesnih plenilcev kot plena.

Rezultati študije nakazujejo, da pojavljanje katerega koli velikega ptičjega plenilca do določene mere vpliva na populacije in vedenje vmesnih plenilcev. V primeru velikih gostot vmesnih plenilcev superplenilec z zmanjševanjem njihovega števila omogoča večjo vrstno pestrost območja, v primeru ogroženih in maloštevilnih populacij vmesnih plenilcev pa pojavljanje ptičjih superplenilcev lahko zanje pomeni dodatno grožnjo. Prav zaradi tega varstvena biologija potrebuje več znanja o pozitivnih in negativnih vplivih superplenilstva vretenčarskih končnih plenilcev.

Ker gre pri superplenilstvu za kompleksne procese, ki krojijo sestavo življenjskih združb in s tem podoba ekosistemov, je smotno v tovrstne raziskave vložiti še več truda, predvsem pa iznajdljivosti. Pri slednjem lahko nekaj prispevamo prav slovenski ornitologi. ●

Viri:

- LOURENCO, R., SANTOS, S.M., RABACA, J.E., PENTERIANI, V. (2011): Superpredation patterns in four large European raptors. – *Population Ecology* 53: 175-185. (spletna objava: 11. 3. 2010)
- MIHELIČ, T. (2002): Prehrana velike uharice *Bubo Bubo* v jugozahodni Sloveniji. – *Acrocephalus* 23 (112): 81-86.
- LOURENCO, R., PENTERIANI, V., DELGADO, M.M., MARCHI-BARTOLOZZI, M., RABACA, J.E. (2011): Kill before being killed: an experimental approach supports the predator-removal hypothesis as a determinant of intraguild predation in top predators. – *Behavioral Ecology and Sociobiology* 65: 1709-1714.
- SERGIO, F., MARCHESI, L., PEDRINI, P., PENTERIANI, V. (2007): Coexistence of a generalist owl with its intraguild predator: distance-sensitive or habitat-mediated avoidance? – *Animal Behaviour* 74: 1607-1616.

Včlani se

v Društvo za opazovanje in
proučevanje ptic Slovenije
(DOPPS)

foto: Dare Fekonja

Skupaj za ptice in ljudi!

S tem boš:

- postal(a) del društva, ki trenutno z več kot 1000 člani rešuje največje naravovarstvene probleme in aktivno prispeva k veljavi varstva narave v naši družbi,
- dobil(a) obilo priložnosti za sodelovanje na različnih delavnicah in pri prostovoljnem naravovarstvenem delu,
- lahko postal(a) član(ica) regionalnih ali Mladinske sekcije in se udeleževal(a) ornitoloških taborov in srečanj za mlade,
- se lahko udeleževal(a) mesečnih predavanj o pticah in naravovarstvu in vodenih izletov po Sloveniji in tujini,
- prejemal(a) poljudno revijo Svet ptic (4x letno) in po želji strokovno ornitološko revijo *Acrocephalus*.

Informacije dobiš na:

DOPPS, Tržaška c. 2, 1000 Ljubljana, T 01 426 58 75
dopps@dopps.si
www.ptice.si